

7. 11. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Novinky v oblasti náhrady škody na zdraví dle NOZ

Cílem tohoto článku je shrnout změny v oblasti náhrady újmy na zdraví, které přináší blížící se nabytí účinnosti zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen „nový občanský zákoník“ nebo „NOZ“). Nová úprava si dává za úkol spravedlivěji reagovat na vznik újmy na zdraví. Klíčovými změnami v této oblasti jsou především odklon od přehnaného formalismu při určování náhrady újmy na zdraví a posílení právního postavení poškozeného.

Současná úprava náhrady škody dle zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „občanský zákoník“ nebo „OZ“)

Dle současného občanského zákoníku se na zdraví poškozená strana může domáhat náhrady škody primárně cestou občanskoprávního nároku nebo žaloby. Občanský zákoník umožňuje po škůdci požadovat:

- účelně vynaložené náklady spojené s léčením, příp. pohřbem (§ 449 OZ)
- ušlý zisk, včetně zákonné výživy pozůstalých (§ 445 - 448 OZ)
- v případě úmrtí jednorázovou částku pozůstalým (§ 444 odst. 3 OZ)
- (paušální) odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění (§ 444 odst. 1 a 2 OZ)

Zejména poslední dva body výčtu jsou pak pomyslným trnem v oku části právních odborníků. Ustanovení § 444 odst. 2 OZ stanoví, že výše odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění je stanovena podzákoným předpisem, konkrétně vyhláškou Ministerstva zdravotnictví č. [440/2001](#) Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Lékařské nebo znalecké zhodnocení újmy na zdraví se ocení příslušným počtem bodů dle této vyhlášky a vypočte se výše náhrady.

Výše náhrady stanovená bodovou vyhláškou však je a byla v řadě případů předmětem oprávněné kritiky. Např. ztráta dolní končetiny je ohodnocena částkou 240.000,- Kč, což postiženému nepostačuje ani na pořízení nového vozidla upraveného pro jeho potřeby[1]. Byť je soud oprávněn v mimořádných případech tuto částku zvýšit, justiční praxe se často drží předepsaného odškodnění, případně se od něj odchýlí pouze minimálně.

Pevné částky odškodnění pozůstalým dle § 444 odst. 3 pak nijak neberou v úvahu zvláštní okolnosti, například vztah konkrétního pozůstalého k zemřelému. Částky 240.000,- Kč, resp. 175.000,- Kč mohou být vnímány jako nedostatečné pokud dítě ztratí rodiče, nebo naopak přemrštěné, je-li odškodněn sourozenec, který se se zemřelým desítky let neseťkal – přičemž takové nároky jsou soudy

potvrzovány. Dosavadní právní úprava tak nedává soudům možnost v jednotlivých případech postupovat individuálně a vždy zvážit všechny okolnosti daného případu.

Přílišný formalismus a častá subjektivní nespravedlnost odškodnění dle tzv. bodové vyhlášky je důvodem, proč byla často jedna a ta samá újma předmětem odškodnění dle ustanovení OZ o náhradě škody a současně byla poškozeným podána i žaloba na ochranu osobnosti, ve snaze získat odpovídající zadostiučinění alespoň ve formě náhrady nemajetkové újmy v penězích za zásah do osobnostních práv ve smyslu § 13 odst. 2 OZ. Požadování náhrady „na dvou frontách“ s sebou neslo zvýšenou náročnost i náklady sporu – jsou zde rozdíly v příslušnosti soudu, důvodu a účelu žaloby, ve lhůtě k podání žaloby, nákladech řízení, možnostech satisfakce atd. Dalším nežádoucím následkem náročnosti soukromoprávního sporu je mimo jiné i nadužívání trestních oznámení.

Náhrada škody dle nového občanského zákoníku

Úprava náhrady škody prochází poměrně závažnou změnou, kdy dochází v oblasti obecné náhrady škody k preferenci *vedení do původního stavu* před náhradou peněžitou, která může být přiznána až na zvláštní žádost poškozeného. V oblasti nemajetkové újmy je posun přesně opačný. Zde dosavadní úprava připouštěla přiměřené zadostiučinění v penězích, až pokud nepostačovala jiná náhrada - v NOZ je však preferováno právě odškodnění peněžitě.

Úprava náhrady újmy na zdraví dle NOZ je upravena podrobně v čtvrté části zákona (oddíl 3, pododdíl 2 - *závazky z deliktů*). V této části jsou rovněž příhodně upraveny nároky poškozených za újmu vzniklou jako důsledek zásahu do osobnostních práv^[2], jinak obsažených v § 81 a násl. NOZ. Na rozdíl od OZ jsou tedy úpravy náhrady škody na zdraví a ochrany osobnosti lépe propojeny shodnou úpravou náhrady škody. Odstraňuje se tím nejednotnost dosavadní úpravy.

Dle § 2956 NOZ vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní utrapy.

Novinkou je důraz na okolnosti škůdce (§2957 NOZ), když přiměřené zadostiučinění je musí zohlednit - zdali škůdce konal v úmyslu, použil lsti, pohrůžky nebo zneužil závislosti poškozeného, příp. byl motivován snahou o diskriminaci poškozeného pro jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ apod.

Asi nejdůležitější novinkou v oblasti náhrady újmy na zdraví je právě odklon NOZ od kritizovaného předepsání hodnoty bolestného, ztížení společenského uplatnění a kompenzace pozůstalých za usmrcení. Výše zmíněná bodová vyhláška pozbývá 1. 1. 2014 účinnosti a žádný další obdobný předpis již nebyl přijat. Tvůrci NOZ vnímali stanovení sazebníku jako nežádoucí - ať už zákonným nebo podzákonným předpisem. Je myšleno rovněž i na stav, kdy výši újmy nebude možné určit, pak se dává k uvážení soudu.

Samotná úprava náhrady újmy na zdraví dle NOZ zní následovně:

- § 2958: *„Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.“*
- § 2959: *„Při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní utrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.“*

Co se týče náhrady ztráty na výdělku a poskytovaných peněžitých dávek, ponechává NOZ současný

pozitivně hodnocený systém s minimálními změnami. Jsou zde však některé užitečné novinky, například je zaváděna možnost dohody poškozeného a škůdce na jednorázovém odškodném místo renty (§ 2968).

Je otázkou, zda vyšší pravomoci soudů v posuzování výše náhrad nevyvolají v soudním řízení nepřiměřené průtahy, případně zda bude soudy nadále rozhodováno předvídatelně v souladu se zásadou právní jistoty. Současný stav odškodnění újmy na zdraví a systém určení náhrady bodovou vyhláškou je ale natolik nevyhovující, že absenci pravidel v NOZ a odklon od formalismu lze hodnotit jednoznačně pozitivně.

JUDr. Evelyn Lojdová,
advokát

Mgr. Lukáš Malý,
advokátní koncipient

[TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Trojanova 12
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 918 490
Fax: +420 224 920 468
e-mail: ak@iustitia.cz

[1] Podobně úplná ztráta sluchu je zhodnocena 360.000,- Kč, což představuje ekvivalent zhruba 18 měsíců výdělku při průměrném platu v ČR. Středně závažná zranění jsou zhodnocena ještě méně adekvátními částkami - např. zlomenina dolní čelisti je odškodněna částkou 2.400,- Kč.

[2] §2956 NOZ: „Vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.“

Další články:

- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)